

Apokaliptika

Birher Nándor Máté

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar — Budapest

Az „Apokalipszis” konferenciát nem is lehetett volna stílszerűbb időpontra szervezni, mint péntek 13-ra. Maga a dátum egyszerre hordozza a téma komolyságát és könnyedségét. A végidő egyszerre félelmetes valóság és gondolati játék.

Az *apokaliptika* kifejezéssel a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban, Botond atya orosz-óráin találkoztam úgy harminc évvel ezelőtt. A rendszerváltás idején a jó atya mindig a világvégét várta. Mi mondtuk neki, hogy akkor inkább nem is tanulnánk oroszul... úgyis minek.

Végül is nekünk igazunk lett, az utolsó években már nem kellett oroszul tanulni. Botond atyának — hála Istennek — egyelőre nem teljesedett be a jóslata, nem jött el a világvége azóta sem. Itt vagyunk, és itt vannak a gyermekeink is.

Persze a világ más lett. Már egy-két hete a gép mondja meg magyar nyelven is, hogy mi is az az apokaliptika. A mesterséges intelligencia tündöklésének kezdete lenne az ember vége és a gép kezdete? A kérdéseinket csak be kell gépelni, és máris jön a válasz a chat gpt első verziójától:

Mit jelent az apokaliptika?

„Az apokaliptika egy kataklizmikus eseményt jelent, amely a világvégét jelenti. A kifejezés az ógörög »apokalupsis« szóból ered, ami »felfedést« vagy »megvilágosodást« jelent. Az apokaliptikus jelenetek gyakran a Bibliában találhatók, főként az Újszövetség Jelenések könyvében, ahol János apostol próféciákat jelenít meg a világvégéről.

Az apokaliptikus jelenetek általában a végidőkről és a végső ítéletről szólnak, amelyekben a jó és a rossz emberek különválnak, és a jók örök boldogságot nyernek, míg a rosszak örök kárhozatot. Az apokaliptikus jelenetek általában szörnyű eseményeket ábrázolnak, mint például föld-rengések, áradások, járványok és csaták, amelyek a világvégét előkészítik.

Az apokaliptika a mai napig nagyon népszerű téma, számos könyv, film és televíziós sorozat foglalkozik ezzel a témával, ami a nézőkben érdeklődést és izgalmat vált ki.”

Mikor lesz az apokalipszis?

„Az apokaliptikus jelenetek általában a végidőkről és a végső ítéletről szólnak, ezért az apokalipszis idejét nehéz pontosan meghatározni. A Biblia egyes részei, és más vallási szövegek is, beszélnek az apokalipsziszról mint egy eseményről, aminek időpontja ismeretlen, és a végesemény, amit Isten fog meghozni.

Az apokalipsziszról való próféciaik nem állnak rendelkezésre az időpontjával kapcsolatban, és nehéz őket pontosan értelmezni. Sok vélemény van arról, hogy mikor fog bekövetkezni az apokalipszis, de egyetlenegy sem azt jelenti, hogy az időpont meghatározható lenne. A Biblia jelzi, hogy az események bekövetkeznek majd a váratlan pillanatban.

A végidőkre vonatkozó elképzelések és a világvégére vonatkozó próféciaik gyakran ijesztőek és félelmetesek, de azt javasolnám, hogy inkább az életünkre koncentráljunk, és legjobb tudásunk szerint éljünk, mintsem az apokalipszis idejére várjunk.”

Ahhoz képest, hogy egy gép válaszolt, nem is annyira rosszak a válaszok. A megnyugtató végkicsengést követően azért ott bujkál bennünk a nagyon is aktuális kérdés: ezek az új idők nem végidők-e?¹

A válasz egyszerűnek tűnik: minden bizonnyal végidők, hiszen a világnak vége lesz, már csak azért is, mert az időnek és az anyagnak is vége lesz. Akár a személyes, akár a kollektív jelenünkben.

Mindennek persze lényegtelennek kellene lennie annak fényében, hogy az ember mint „lélek a világban” (*Geist in Welt*) örökkévaló. A keresztény ember ezen örökkévalóságának tudatában él.² Ebben az örömhírben. De van-e örömhír az apokalipszisben? Igen, a végesség örömteli is, hiszen ennek köszönhető, hogy:

- van az emberi életnek reális és véges ideje és tere (anyaga);
- hogy itt és most lehetünk;
- és a világ végessége a végtelenség nyitánya (kapuja).

Chesterton Szent Tamásról szóló kiváló munkájában örvendezve állapítja meg, Szent Tamás bizonyítja, hogy a véges és a végtelen platóni keveredése helyett képesek vagyunk a valóság tiszta realitását felfogni. Ez a realitás pedig térbe és időbe illeszkedik.

„...Szent Tamás egyre keresztényebb lett és nem egyre arisztotelészebb, amikor arra az álláspontra jutott, hogy Isten és Isten képmása az anyag útján összeköttetésbe került az anyagi világgal. Ezek a szentek a szó legszorosabb és legszebb értelmében humanisták voltak, mert belátták az ember mérhetetlen fontosságát a dolgok teológiai rendjében. [...]

Jellemző gondolata volt Szent Tamásnak, hogy az embert teljes emberségében kell tekinteni, hogy az ember nem ember teste nélkül, éppen úgy, mint ahogy nem ember lelke nélkül. A hulla nem ember, de pusztán a szellem sem az.

Ám legyen ez materializmus, annyi azonban bizonyos, hogy mindenképpen szöges ellentétben áll a modernizmussal. Azzal van ugyanis összekötve, ami modernista szempontból a legszörnyűsebb, a leganyagibb és ezért a legcsodálatosabb csoda. Elválaszthatatlan kapcsolatban áll azzal az ijesztő dogmával, amit a modernek legkevésbé képesek lenyelni: a test feltámadásával.”³

Nagyon fontos az a tény, hogy a világvége nem a mi, hanem az Isten kezében van. Hiába óhajtották olyan nagyon az első keresztény közösségek a világvégét, az még nem jött el, cserében

¹ GYIMESI 2019, 2021.

² ÁDÁM 2016.

³ CHESTERTON 1986: 13.

viszont itt lehetünk mi is ebben a valóságban. És az életünk hatalmas érték (lehet). Nem tudjuk elpusztítani magunkat még akkor sem, ha rettenetesen igyekszünk.

Szerencsére a negatív mindenhatóság elmélete éppen olyan mítosz, mint a történelem vége koncepciója.

Günther Anders⁴ szerint, ha már teremteni nem tudunk, legalább a pusztításban lehetünk mindenhatók (Hiroshima után). Azt gondoltuk, hogy eljutottunk az éppen még nem nemlét állapotába, abba a végtelenített szekvenciába, amelyet örökké fent kellene tartanunk. A negatív mindenhatóság elmélete szerint eljutottunk abba a korszakba, amelyben az önpusztítás lehetősége soha nem érhet véget. Ezzel a ténnyel szemben teljesen tehetetlenek vagyunk.

Magyarul: kezelniük kellene azt az ingerküszöb feletti ingert, hogy egy rossz döntéssel (gombnyomással) a teljes biológiai valóságunkat el tudjuk pusztítani. Ez termelte ki a hidegháború állandóan számító és szövetkező felsőbbrendű emberét, aki napjainkra újra megerősödött.

Összegezve: mivel hiszünk az „idővég” lehetőségében, az apokalipszist hirdetjük, de mivel a saját magunk által létrehozott apokalipszis ellen küzdünk — ez a típus azelőtt nem létezett —, apokalipszisellenesek vagyunk.

Szerencsére ez a felsőbbrendű ember csak fikció, mert valójában sohasem juthatunk el önmagunk teljes elpusztításáig. Ahogy a vallások mondják: a világvége Isten kezében van, sohasem az emberében.

A felsőbbrendű ember „kisebbé vált önmagánál”, hiszen képtelen az általa alkotottról (negatív mindenhatóság) egyáltalán képet alkotni. Ez a fordított utópia – olyat állítottunk elő, amit nem tudunk elképzelni sem.

Anders szerint bonyolultan: „Nem a fantázia területe a mai eszkapisták emigrációs célja, hanem az érzékelés földje.”⁵

Reményeink szerint a világot fenyegető veszélyek visszavezetnek bennünket a valósághoz, a Szent Tamás által megfogalmazott tapasztalathoz. Ahhoz, hogy egyedül az élet lehet az értelmes. A pusztítás önmagában sohasem az.

A világvége tehát ugyanolyan közel van hozzánk, mint bármely másik korban volt. A bekövetkezésének nincs valószínűsége, mert semmi köze hozzá a természetnek vagy az emberi akaratnak.

A számadás felhívása viszont folyamatosan előttünk van. Legyetek éberek, nem tudjátok, mikor jön el a tolvaj⁶ – hívja fel a figyelmet több ízben is Jézus.

Az apokalipszist nem kell komolyan venni. A számadást viszont igen.

Hogy is mondta az AI?

„...de azt javasolnám, hogy inkább az életünkre koncentráljunk, és legjobb tudásunk szerint éljünk, mintsem az apokalipszis idejére várjunk.”

⁴ ANDERS 1996.

⁵ Uo.

⁶ Mt 25,13; Mk 13,33; Lk 12,40; Jel 16,15.

Felhasznált irodalom

ÁDÁM Anikó

2016 *La poétique du vague dans les œuvres de Chateaubriand: vers une esthétique comparée*. Paris: L'Harmattan.

ANDERS, Günther

1996 Tézisek az atomkorról. In Kalmár Zoltán (szerk.): *Német történetfilozófia a rövid XX. században*. Veszprém, 539–542.

CHESTERTON, Gilbert K.

1986 *Aquinói Szent Tamás*. Budapest: Szent István Társulat.

GYIMESI Júlia

2019 *A szellemektől a tudattalanig. Tudomány, áltudomány, pszichoanalízis*. Budapest: L'Harmattan.

2021 Animal Magnetism and Its Psychological Implications in Hungary. In POKORNY, Lukas — WINTER, Franz (szerk.): *The Occult Nineteenth Century: Roots, Developments, and Impact on the Modern World. Palgrave Studies in New Religions and Alternative Spiritualities*. Cham: Palgrave Macmillan, 59–83.